

Một chương mới và đầy hy vọng trong lịch sử đau buồn của Myanmar mở ra vào ngày 1/4 khi chính phủ phi quân sự đầu tiên của đất nước này trong 54 năm lên cầm quyền. Nhà lãnh đạo chính phủ mới là “biểu tượng dân chủ” nổi tiếng của thế giới, .

Con gái của Tổng Aung San, người đã lãnh đạo cuộc đấu tranh của đất nước này giành độc lập khỏi sự cai trị thuộc địa của Anh, Daw Suu, bà Aung San Suu Kyi hay còn gọi là “Quý bà” như bà thường được gọi vậy, đã trở thành nhà lãnh đạo một cuộc nổi dậy vào năm 1988 chống lại hai thập kỷ của sự cai trị của chế độ quân sự tàn bạo. Ông của bà, Liên đoàn Quốc gia vì dân chúng (NLD), đã giành một thắng lợi lớn trong cuộc bầu cử do quân đội tổ chức diễn ra vào năm 1990, nhưng quân đội đã tổ chức nhốt ông quyên lực và Daw Suu đã chịu gần 20 năm tù theo lệnh bắt giam gia đình nhà.

Sự xuất hiện của bà hiện nay với tư cách là nhà lãnh đạo quốc gia không phải kết quả của một cuộc nổi dậy khác mà là một sự chuyển giao quyền lực được đạo diễn cẩn trọng bởi giới cầm quyền quân sự trong 13 năm qua. Những bước then chốt trong quá trình này là việc thông qua một hiến pháp mới trong một cuộc trưng cầu dân ý gian lận năm 2008, một cuộc bầu cử gian lận tổng thể vào năm 2010 đã đưa chính quyền gần dân sự do cựu tổng Thein Sein làm Tổng thống lên cầm quyền, và cuộc bầu cử tự do và công bằng đáng chú ý vào tháng 11/2015 mà NLD đã giành một thắng lợi lớn nữa.

Tuy nhiên, bất chấp việc là nhà lãnh đạo của đảng cầm quyền, Daw Suu không phải là tổng thống trong chính quyền mới bởi vì một điều khoản trong Hiến pháp 2008 – rõ ràng được đưa ra để loại bỏ bà khỏi vị trí này – cấm bất cứ ai có con cái có họ chiểu nước ngoài lên làm tổng thống. (Bà có hai người con trai sinh ra ở Anh từ cuộc hôn nhân với một học giả người Anh, ông đã chết vào năm 1999). Với tổng thống mới tuyên thệ vào ngày 30/3 là U Htin Kyaw, một nhà lãnh đạo trẻ lâu của NLD được Daw Suu lựa chọn cho vị trí này. Thảm kịch của Myanmar là cuộc nổi dậy đã diễn ra liên tục kể từ khi độc lập vào năm 1948 giữa đa số người theo đạo Phật sinh sống ở những vùng đất trung tâm và 12 sắc tộc thiểu số chính đang sinh sống ở các vùng biên giới của đất nước. Thảm kịch này bắt đầu một giai đoạn cầm quyền theo đường lối chủ nghĩa xã hội – chủ nghĩa biệt lập của nước này làm trầm trọng thêm mà đã đưa đất nước này trở về bực cao trong các nước châu Á tính theo thu nhập bình quân đầu người xuống hàng thập kỷ vào những năm 1980.

Chiến thắng của Chính quyền NLD làm tăng kỳ vọng của những người dân Myanmar và các nước bạn bè trên thế giới mong muốn thấy nước này nổi lên như một “ngôi sao mới của dân chúng” ở châu Á. Có thể tin rằng Chính quyền NLD sẽ có thể đáp ứng được những mong đợi này trong nhiệm kỳ 5 năm.

Có 5 điều để xem xét tại đây để kết thúc năm 2016 nhằm đánh giá sự tiến bộ của chính phủ này:

1. Các mối quan hệ với các lực lượng vũ trang và tiến trình hòa bình: Kể từ khi chính phủ của NLD vào tháng 11/2015, Daw Suu đã nỗ lực làm việc để giành được sự ủng hộ từ bộ máy quân đội để thực hiện nghị trình chính sách của NLD. Theo những thông tin thu thập được, bà đã vận động sự phân đội kích hoạt và phải chấp nhận nhiều sự thỏa hiệp rộng rãi, như nhất nhất chấp nhận tuyên bố của Tổng thống Htin Kyaw diễn ra vào ngày 30/3. Những quân đội đóng vai trò quan trọng để duy trì hòa bình trong nước. Việc này sẽ không đến một cách dễ dàng. Nhiều vòng đàm phán do Trung tâm Hòa bình Myanmar, mà chính phủ hậu thuẫn, từ chối đã đạt được một thỏa thuận cuối cùng vào tháng 10/2015, những tiếp tục cho các công kích của cả hai phía. Không có việc chia tay ra với cộng đồng thiểu số Rohingya và không một người Hồi giáo nào được đưa vào chính phủ mới. Hòa bình cuối cùng phải được vào việc tạo ra một cấu trúc liên bang có ý nghĩa, đưa vào những sửa đổi Hiến pháp 2008. Báo chí đưa những phân lập không bị kiểm soát và sẽ nhanh chóng đưa tin về bất cứ dấu hiệu nào cho thấy quân đội có ít hay nhiều sự hợp tác với Chính quyền Daw Suu.

2. Các mối quan hệ giữa chính phủ và quốc hội: Quốc hội lưỡng viện được cho là một cơ quan kiểu “nghị viện” của chính phủ tiến bộ vì nó bị chi phối bởi đảng cầm quyền mà quân đội ủng hộ. Ngược lại là quốc hội mới lên như một sự minh chứng cho lợi ích minh bạch, trong đó những nhóm lợi ích cũng có ảnh hưởng đáng kể. Không khó để hình dung một Quốc hội do NLD chi phối ít bị Daw Suu kiểm soát hơn so với bà mẹ. Sự ủng hộ để với các biện pháp dân túy không bền vững khó có thể phân đội bởi các thành viên mới được bầu của quốc hội.

3. Bộ máy quan liêu: Về lịch sử, hầu hết các quan chức và nhân viên chính phủ quan tâm đến quyền của họ (trực tiếp) hơn là cung cấp các dịch vụ cho dân chúng. Về mặt văn hóa, họ quen với việc hoạt động trong một hệ thống báo chí và truyền thông trên xu hướng và hầu như không phải chịu trách nhiệm về các kết quả. Bộ máy quan liêu ngày nay khác xa chế độ nhân tài mà Myanmar kể từ những thập kỷ trước đây là thu được của Anh. Việc xem xét khu vực doanh nghiệp kinh tế nhà nước để sự được quản lý như thế nào là được biết thú vị. Nó vẫn hành như một công cụ của người giàu và đầy quyền lực trong 25 năm qua và là trở ngại chính để với sự tiến bộ về kinh tế.

4. Lợi nhuận và tài nguyên: Tài nguyên thiên nhiên dồi dào - khí đốt, gỗ, ngọc bích, đồng, thủy điện, v.v... - giúp lợi nhuận hàng năm là một phần lớn trong 25 năm qua. Việc kiểm soát những nguồn tài nguyên này nằm ở trung tâm cuộc chiến giữa các tộc đã ở Bamar (dân tộc Miến) và các sắc tộc thiểu số. Khí đốt tự nhiên và thủy điện được xuất khẩu sang Thái Lan và Trung Quốc trong khi người dân Myanmar đang thêm khát nước uống điện. Trong một trong những đồng thái cũ cách ngoan một nhút của ông, Tổng thống Thein Sein sắp mãn nhiệm đã đình chỉ hoạt động xây dựng một con đập lớn ngăn con sông chính của nước này (Ayeyarwaddy) trong các nhiệm kỳ 5 năm của ông. Đó là một dự án được Trung Quốc tài trợ để xuất khẩu điện sang Trung Quốc và việc ngừng xây dựng con đập đã thúc đẩy tác động đến mối quan hệ quan trọng của Myanmar. Quyết định của Daw Suu và việc nên tiếp tục việc hoãn xây dựng, bắt đầu lại việc xây dựng hay hoàn thành dự án này có thể là quyết sách quan trọng nhất duy nhất mà bà phải đưa ra vào năm nay.

5. Lĩnh vực nông nghiệp: 70% dân số Myanmar kiếm sống dựa vào hoạt động nông nghiệp. Người ta có thể cho rằng thất bại lớn nhất của chính phủ sắp mãn nhiệm là đã xao lãng lĩnh vực này. Tất cả các nước ở Đông Á chuyển dịch thu nhập từ nông nghiệp thành thu nhập trung bình trong 50 năm qua bắt đầu bằng việc tăng thu nhập hộ gia đình ở dân số ở vùng nông thôn. Nếu tăng chiến dịch của NLD đưa ra ưu tiên cao để với những cải cách trong lĩnh vực này. Nếu không thấy được những cải cách có ý nghĩa vào cuối năm nay, Chính quyền NLD có thể đối mặt với sự suy giảm đáng lo ngại về số lượng hộ của dân chúng.

Những dấu hiệu cho thấy sự tiến bộ

Không khó để tìm thấy một danh sách dài hơn các lĩnh vực chính sách có thể đóng vai trò như biện pháp thúc đẩy sự tiến bộ của chính phủ mới, nhưng ngay cả danh sách ngắn gọn này cũng không nên được xem là những hướng đi quan trọng bi quan về tương lai của Myanmar. Có nhiều yếu tố có lợi cho sự quá độ thành công sang chế độ cầm quyền dân chủ và quản trị tốt hơn. Đã có những dấu hiệu cho thấy sự tiến bộ. Chẳng hạn, dịch vụ điện thoại di động 4G đang được phủ sóng rộng khắp đất nước với tốc độ mà nhiều nước trên thế giới không thể bắt kịp. Chỉ riêng hiện tượng này cũng góp phần vào sự quá độ thành công hơn bất cứ cải cách chính sách đơn lẻ nào khác.

Tác giả Lex Rieffel là chuyên gia về vấn đề Đông Nam Á, các thủ tục tài chính quốc tế. Ông nguyên là nhà kinh tế trưởng Bộ Tài chính Mỹ và quan chức cao cấp tại Việt Nam

Tài Chính Quốc tế. Bài viết đăng trên trang “ [Brookings](#) ” (ngày 30/3).

Mỹ Anh (gt)